

Рецензії Reviews

DOI: 10.31651/2413-8142-2020-23-91

Кущий І. П. «Ткаченко В. Феномен українського писанкарства кінця ХІХ – початку ХХІ ст. (історіографічний і джерелознавчий зріз). Київ : Міленіум, 2020. 420 с.»

Монографія В. Ткаченка є необхідною і важливою в умовах сьогодення. Автором створено узагальнену історіографічну працю на основі комплексного аналізу різноманітних за походженням і формою джерел. Як свідчить зміст рецензованої монографії, дослідник опрацював чисельний масив літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст., радянського та сучасного періодів, ввівши до наукового обігу документальні джерела кінця ХІХ – початку ХХ ст. з архівних фондів установ; значну частину узагальнювальних і монографічних досліджень, наукових статей, матеріалів конференцій, дисертацій, навчальних посібників і розробок, науково-популярних праць, довідкової літератури та бібліографічних покажчиків, закордонні публікації тощо.

Структура рецензованої праці логічна, зумовлена поставленими цілями й завданнями. Вона складається зі вступу, шести розділів із відповідними підрозділами, висновків, списку використаних джерел та літератури.

У першому розділі подано історіографічні дослідження з розвитку писанкарства; історіографія питання пов'язаного з біографіями дослідників цього народного мистецтва та проблематикою регіональних студій, зокрема й орнаментальних; авторське бачення теоретико-методологічних засад теми. Другий розділ присвячено аналізу архівних документів різночасових фондів та установ кінця ХІХ – поч. ХХ ст. («Волинський краєзнавчий музей», «Етнографічна комісія», «Кабінет музичної етнографії», «Інститут українського фольклору», «Етнографічна комісія при науковому товаристві ім. Т.Г. Шевченка у Львові», «Кабінет антропології та етнології ім. Ф. Вовка»), окремі матеріали 40-х рр. ХХ – поч. ХХІ ст.

У третьому розділі розглянуто матеріали, в яких засвідчено існування керамічних писанок та їх розповсюдження в Х – ХІІІ ст. Таким чином, автор обґрунтовано стверджує про тяглість традицій у виготовленні української писанки.

Четвертий розділ присвячено аналізу наукового дискурсу з проблем етнографічного дослідження писанкарства, його регіональних та діаспорних досліджень.

У п'ятому розділі характеризувано мистецтвознавчі дослідницькі студії ХІХ – початку ХХІ ст. про писанку, її орнаментальні особливості та композицію.

У шостому розділі розкрито діяльність музейних закладів, майстрів-писанкарів, освітніх установ кінця ХХ – початку ХХІ ст. під кутом зору історіографії;

їхній внесок у збереження, відродження та популяризацію народного мистецтва.

В. Ткаченко довів, що публікації рубежу ХІХ – поч. ХХ ст. здебільшого мали описовий характер та були насичені фактажем. Радянський період виявився не особливо плідним у збиранні писанкових колекцій, у вивченні осередків писанкарства, індивідуальної творчості майстрів; крім того, боротьба з релігією, а особливо з писанкою, як атрибутом великодньої обрядовості, символом Воскресіння Ісуса Христа, не сприяли дослідницькому інтересу до згаданої теми. Не можна не погодитися з думкою автора про те, що набагато краща ситуація для вивчення писанкарства як явища склалася серед діаспорних дослідників. На сторінках праці обґрунтовано думку, що сучасними вітчизняними дослідниками проводиться значна робота щодо відродження писанкарства, перевидання наукових праць попередників, каталогів, альбомів, відтворення відомих колекцій писанок; дослідження осередків писанкарства; проведення виставок і фестивалів; залучення молоді до пізнання народного мистецтва тощо.

Відзначимо, що висновки монографії є ґрунтовними, вагомими та не викликають сумнівів з приводу їх виваженості й об'єктивності. Крім того, В. Ткаченко з'ясував як фактологічний рівень, якісну повноту історичної інформації й тематичну репрезентативність історіографічних джерел, так і обґрунтовано перспективи подальших наукових пошуків у даному напрямку.

Віддаючи належне праці й ґрунтовним аналітичним розробкам у напрямку систематизації, узагальнення, класифікації віднайденого матеріалу, звернено увагу на ті аспекти, які не були б зайвими на сторінках монографії. Мова йде про дослідження писанкарства в історико-етнографічних регіонах України. Зокрема, на наш погляд, автор знеповно розкрив тему в окремих етнографічних районах.

Загалом за змістовним наповненням, структурою і глибиною наукового пошуку рецензована монографія заслуговує позитивної оцінки. Вона буде корисною для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто зацікавлений у дослідженні народного мистецтва писанки, проблем, пов'язаних із цим, історії науки, а також українською історіографією. Запропонована В. Ткаченком проблематика є доволі перспективною з точки зору теоретико-методологічних підходів та історіографічних досліджень.

*Кущий І. П., доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3556-1962>*